

לקחה מזוב

פרשת וזרא התשס"ו יצא לאור ע"י רשת מוסדות "מזב" בראשות הרב יוסף יגן שליט"א בעריכת הרב מנשה צדקה שליט"א

שבת מברכין חדש שבט
המולד יום ראשון אהה"צ
ראש חדש ביום שני

פנינים לפרשה

"וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל"
(ו, ה)

מאי וגם.
אלא מצינו (תענית כ"ה): בשמואל הקטן שבזמנו היה צער בעולם שלא ירדו גשמים, גזר תענית ולפני שהתענו ירדו גשמים, והסביר להם שמואל שלא יחזיקו עצמם בגדלות, אלא "אמשול לכם משל למה"ד לעבד שמבקש פרס מרבו, אמר להם תנו לו ואל אשמע קולו", וכן הציבור, בזמן שזכות היא לו, אחרי שמתפללים שומע ה' תפלתם, כי זה סימן שהם חשובים לפני הקב"ה.

וזהו הפירוש כאן, "וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל", כלומר, מלבד הגאולה עצמה, הרי יש חשיבות לעצם שמיעת תפלתם, כי בזה יש הוכחה שהם חשובים, ואילו עזרתי להם לפני שמיעת התפלה היה נראה כאילו איני רוצה לשמוע תפלתם. (עץ החיים). (מעם לועז)

פסוק

רבינו הארי"ל ז"ל פירש (בראשית ט"ו י"ד) "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול", היינו, שיבררו כל ניצוצי הקדושה. וז"ש (ו, ה) "וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבידים אותם" חלק השעבוד, והיינו שע"י חומר ולבנים יתבררו ניצוצות הקדושה, "ואזכור את בריתי" ואחרי כן יצאו ברכוש גדול".

וכן הוות להו לברר כל ניצוצות הקדושה, והוא הרכוש הגדול. (פני דוד)

"והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים וכו'"

אמו"ז – בעל חידושי הר"י – ז"ל פי, שבני ישראל עצמם לא יוכלו לסבול תאות מצרים, וזה קצת גאולה. וכן פי מ"ש (לעיל ב' כ"ג) "וימת מלך מצרים ויאנחו", שזה היה התחלת גאולה מה שהרגישו מירות הגלות. עיי"ש ודפ"ח. (שפת אמת)

פסוק

ביאר ארבע לשונות של גאולה שידוע שקבעו חז"ל (ירושלמי פסחים פ"ה ה"א) נגדם ארבעה כוסות של יין: ויש להסביר ענין ד' לשונות. וגם הלא יפה הקשה ב"מרדכי" פ' ערבי פסחים, למה זה קבעו ארבעה כוסות של יין ולא ארבעה מיני לחם או בשר וכדומה. אבל הענין, דמושכל פשוט הוא שא"א לצייר שיהא איש המוני שהוא כעבד כנעני עומד בעבודת חומר ולבנים ועלה במשך מועט למעלת ישראל, ראוי לעמוד במעמד הר סיני

לקבל התורה במורא גדול של גילוי שכינה, וע"כ נדרש להעלות דעתו וצלמו של האדם לאט לאט, וכך היה בישראל שהיו מגושמים בצורה ובדעת ונתעלו במשך מועט עד שהגיעו להר סיני. היינו ד' לשונות של גאולה.

מתחלה "והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים" שהוא עסק חומר ולבנים שיצאו מזה משעה שהגיעו למכת ערוב.

ועדיין היו בחזקת משועבדים לעבודת, עד שהגיעו למכת ברד שאז החל להוקיר את ישראל, ועל זה כתיב "והצאתי אתכם מעבודתם" הרי נתעלו עוד צלמם ודעתם לשבח.

ועדיין היו תחת משרת המלוכה ודעת המלך עליהם, ובמכת בכורות הגיעו למעלת בני חורין, על זה כתיב "וגאלתי" וגו'. אח"כ העלה אותם הקב"ה למעלת ולקחתי אתכם לי לעם וגו'.

וקבעו לזכרון ארבעה כוסות, באשר שאין דבר מאכל ומשקה משנה תואר פניו ודעתו של אדם כמו שתיית יין המשמח לב ומטיב גהה.

(העמק דבר)

"כי ידבר אלכם פרעה לאמר: תנו לכם מופת.. והשלך לפני פרעה יהי לתנין"

(ו, ט)
השלכת המטה לפני פרעה והפיכתו לנחש (תנין) נקראת מופת. ואילו השלכתו לפני בני ישראל נקראת אות "ויעש האתת לעיני העם" (ל, מדוע?)

מבאר הספורנו כי פרעה הסתפק בגדולת המשלח ואמר "מי ה' שאשמע בקולו" ולזה דרש "מופת" המוכיח על גדולת המשלח, משא"כ בני ישראל שלא נסתפקו בגדולת ה' אלא אם אכן משה הוא השליח ולזה נדרש רק "אות", נמצא איפוא כי דבר אחד יכול לשמש לשתי מטרות, לאחד הוא מופת ולשני הוא אות. (ספורנו)

"וידבר משה לפני וגו' הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה"

(ו, יב)
פרש"י שזהו אחד מעשרה קל וחומר שבתורה לכאורה משה טוען טענה הגיונית ולא מצאנו בהמשך שהקב"ה מתייחס לטענה זו אלא כתוב "ויצום אל בני ישראל ואל פרעה וגו' להוציא את בני ישראל מארץ מצרים". אלא יש כאן הוראה לדורות שדרכו של עם ישראל בהיסטוריה אינה תלויה בחישובים הגיונים שעל פי ההגיון אין אפשרות של קיום לעם

ישראל בין האומות "כבשה אחת בין שבעים זאבים" ויותר מזה, עמים חזקים כמצרים, אשור, בבל, נעלמו מהעולם, ואילו עם ישראל חי וקיים ללא כל הסבר הגיוני, ולכן אומר ה' למשה שגאולת ישראל תבוא למרות חוסר ההגיון שבדבר.

(א) ויקח עמרם את יוכבד דדתו לו לאשה ותלד לו את אהרן ואת משה

(ב) ויקח אהרן את אלישבע בת.. אחות.. לו לאשה ותלד לו את נדב..

(ג) ואליעזר בן אהרן לקח לו מבנות פוטיאל לו לאשה ותלד לו את פנחס

(ו, כה)
החזרה על המילה "לוי" אומרת דרשני, עוד משמע כאילו יש קשר בין לקיחת האשה לו, לבין הולדת לו הבנים, והדברים צריכים ביאור - כבר עמדו המפרשים על כך שהאבות קיימו את התורה קודם שניתנה ואפ"כ היה מותר להם לנטות במקום שהבינו או שראו בנבואה שיש תועלת רוחנית בשינוי מהנהגת התורה, וכן כאן ראה עמרם ברוה"ק כי יוכבד מיוחדת דוקא לו, ורק אם הוא ישאנה תלד לו בנים גדולים כאלו.

ואילו אהרן בדק ביחוס משפחת אשתו כדי שתלד לו בנים צדיקים, משא"כ משה שלאשתו לא היה יחוס, לא זכה לבנים כאהרן. אמנם אלעזר בן אהרן לא חשש לקחת אשה בלי יחס מבנות פוטיאל לפי שהכיר בה שהיא תתבטל אליו ותהיה לו לעזר להיות איש המעלה ואכן זכתה בשביל זה ללדת כראוי לו, משא"כ ציפורה אשת משה אע"ג שהיתה צדקנית אבל לא הועילה לגדולת משה כלל. (העמק דבר)

"וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני ה'"

(ו, ב)
שם 'אלקים' מורה על ידן' ואילו שם ה' על 'רחמים', כידוע. הקב"ה בא בזה להשיב למשה, "אני ה'" – כלומר, גם הדינים והיסורים הינם רחמים גמורים, ולטובתו הם באים, אלא שהם בהעלם ובהסתר.

(רבי יעקב ישראל קניבסקי, הסטייפלער) (קריינא דאגרותא)

פסוק

בדומה לזה הובא בש הגר"ח זוננפלד: משה רבנו כרועה נאמן לעמו נתמלא רחמים על ישראל ולא יכל לראות בצרתם, ותמה "למה הרעות לעם הזה". לכך השיבו הקב"ה "אני ה'", הרחמים שלי הם, אם

רחמים הם צריכים, אני הוא בעל הרחמים.
(בשם רבי יוסף חיים זוננפלד)

"ושמי ה' לא נודעתי להם" (ו, ג)
רבי מנחם-עזריה (הרמ"ע) מפאנו כותב, כי מה שבראשית ברא אלקים עלה במחשבתו לברוא העולם במידת-הדין – נתקיים בצדיקים, באבות הקדושים ובמשה רבינו ודומיהם, שהקב"ה מדקדק בדינם אפילו כחוט השערה.

ואומר החתם-סופר על יסוד דברי הרמ"ע: זהו שכתוב "ושמי ה' לא נודעתי להם", לא התוודעתי אליהם בשם הוי"ה, שם החסד. ואף אתכם, בני-ישראל, מבקש אנכי להעלותכם למדרגה רמה ונישאה זו, "ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלקים", פירוש, אתנהג אתכם במידת הדין, הנרמזת בשם "אלקים", ובכל זאת לא תתרעמו על מדותי ותקבלו הכל באהבה – "וידעתם (מלשון) כי ידעתי" שנאמר באברהם) כי אני ה' אלקיכם".

"וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבידים אותם" (ו, ה)

מין בעל היחפץ חיים" דן פעם בשאלה מדוע בכל תקופת הגלות הארוכה לא העמיד הקב"ה לישראל נביאים כמימים ימימה, לעודדם ולחזקם. וכך השיב:

מצינו במקרא כי עוד בטרם שבאה עת הגאולה כבר היה הסבל לישראל כבד מנשוא, ומשה נאלץ לראות בסבלותם. אמנם הוא לא עמד מנגד, רק היטה שכמו לעזור ולסייע לכלל ולפרט, ואמרו חז"ל "נתן נפשו ולבו להיות מיצר עליהם", לא זו אף זו, משה יצא לתבוע ולדרוש למענם אצל רבונו של עולם, ולא נתן לו מנוח, עד שזעק לפניו "למה הרעות לעם הזה".

אמנם הקב"ה ידע כי הצרות וקושי השעבוד הם לטובת כלל ישראל, כי על ידי שתמלא הסאה יקרב קץ הגלות ויוכלו להגאל, לפיכך סבב הקב"ה שיברח משה למדין, ואז יכל להגביר עוד יותר את השעבוד ולקרר הגאולה.

אף בזמננו כך. אילו היו לנו נביאים הלא היו הללו זועקים והופכים עולמות לפניו יתברך על הגלות הנוראה. אולם הן הוא יודע שהגלות היא לטובתנו, שכן כך מתחסל ונגמר החשבון עד תומו, לפיכך אינו מעמיד לנו נביאים למענו. (בשם החפץ חיים)

"ואני אקשה את לב פרעה והרביתי את אותותי ואת מופתים... ולא ישמע אליכם פרעה ונתתי את ידי במצרים" (ז, ג-ד)

ענין זה של הכבדת לב פרעה כבר דנו המפרשים בו רבות. והנראה הוא, שלא כבש הקב"ה את רצון פרעה למנוע ממנו את הבחירה, אלא חיזק את רוחו לעמוד בסבל המכות. משל לאדם שגופו חלש ובשרו רך, אשר כל מכה מכאיבה לו מאד, ואילו חבירו בעל גוף חזק ובשר קשה, אשר בכחו לסבול אפילו מכות קשות ומכאיבות. כך חיזק הקב"ה את כח הסבל של פרעה, כדי שיוכל לשוב ולהכות בו להרבות אותותיו ומופתיו, "וידעו מצרים כי אני ה'".

(רבי איצלה מולוז'ין)

"ובני עוזיאל מישראל ואלצפן וסתרי" (ו, כב)

בספר "שלשלת הקבלה" מסופר:

מעשה בחכם רבי אברהם הלוי (חי בירושלים שנת רע"ו לאלף השני) שעשה שאלת-חלום על קץ הפלאות, מתי יהיה? והשיבו לו מן השמים בצחות לשון הכתוב: "מי-שאל ואל-צפן וסתרי", מי שואל לדברים נסתרים שצפן א-ל-ל!?

"את כל מגפותי" (ט, יד)

שלשה לגיונות ישנם שהקב"ה נפרע על ידם מהרשעים והם אש רוח ומים. בסדום באש, במבול במים, ודור הפלגה ברוח להפיצם. במכת ברד היו שלשתם יחד. הוא עצמו מים, ואש מתלקחת בתוך הברד ויהי קולות ברות. זה שנאמר כל מגפותי. (הגר"א מוילנא)

"ויאמר למחר" (ח, ו)

ידוע שדרך האיטצגנינים והמכשפים שעושים כל דבר דוקא ביומו לפי ממשלת הכוכבים והמזלות ואינם יכולים לפעול מהיום למחר. לכן אמר פרעה "למחר" ורצה לנסות בזה את כוחו של משה והשיב לו משה "כדברך למען תדע כי אין כהי אלוקיני". (תורת משה לחתם סופר)

"ויצעק משה אל ה'" (ח, ה)

למה בשאר המכות לא היה נזקק לצעקה אלא היה נענה מיד בתפלתו. משום שבמכה זו אמר משה "התפאר עלי למתי אעתיר לך" ותלה הדבר בעצמו לכן נזקק לצעקה לה; וזה נרמז בפסוק "ויצעק משה אל ה' על דבר הצפרדעים" ביקש מחילה על הדיבור שדבר. (מנחה בלולה)

"קח את מטך והשלך לפני פרעה יהי לתנין" (שם)

סח רבי מאיר שפירא, מלובלין: כידוע שהסביבה משפיעה הרבה על האדם, אם לטוב ואם לרע. אפילו אדם נעלה ונאצל עשוי להתקלקל בסביבה של אנושי-שחת. וכן להיפך: אדם רשע משתפר וחוזר למוטב בסביבת אנשים כשרים ובני-עליה. וזה הרמז במטה שנהפך לנחש. אפילו מטה האלקים אשר שם-המפורש חקוק עליו, אם תשליך אותו לפני פרעה, בסביבה פושעת ומזוהמת – יהיה לתנין, לחיה טורפת. ברם, אותו נחש ארסי יתהפך שוב למטה האלקים, אם ידיו של משה מחזיקות בו....

"וישלך אהרן את מטהו לפני פרעה... ויהי לתנין" (ז, י)

כה דרש החתם-סופר בשנת תקס"ב, בפרשבורג:

יחזקאל הנביא קורא לפרעה "התנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו". כך היה פרעה קורא לעצמו. בא אהרן וגילה לו שאינו תנין, אלא מטה ביד הקב"ה לרדות בישראל, כדוגמת מטה ה' אשר כעת ביד אהרן שנהפך לתנין בשעת הצורך, וכפי שקרא ישעיה הנביא על סנחריב "ומטה הוא בידו זעמו"; וכי גם פרעה, התנין, ישוב בסופו להיות מטה-עץ יבש – ומטה-ה' האמיתי יבלע את כל כוחו של התנים הגדול...

"ויבלע מטה אהרן את מטותם" (ז, יב)

דרש רבי חנוך-צבי מבגדן: גדול כח הקדושה, שאפילו הרע עצמו נהפך על-ידה לטוב.

גדול כוחו של מטה אהרן, לא זו בלבד שחזר ונהפך מנחש למטה קודש, כי גם בלע את כל שאר מטות החרטומים והפכס לחלק בלתי נפרד ממנו...

"ויעשו כן חרטומי מצרים בלטיהם" (ז, כב)

"בלטיהם", אמרו בגמרא (סנהדרין סז, ב) שהם מעשי שדים, ו"בלהטיהם" הנוכח אצל המטה אשר הפך לנחש אלו מעשי כשפים. ועוד אמרו שם, שאין השד שולט בדבר הפחות מכשעורה, משום שדבר גדול הוא מסוגל להביא מרחוק לצורך מעשיו, אבל דבר קטן משעורה לא. הרי לנו שמעשה שדים אין בכחו להפוך הדבר עצמו, רק להביא ממרחק את מה שנוקק לו לצורך הענין. לא כן מעשה כשפים, אשר הושה בגמרא ל"להט החרב המתהפכת", באשר הוא מהפך הדבר עצמו שיהא נראה כדבר אחר.

מעתה מובן מדוע במכת דם נזקקו החרטומים דוקא למעשה שדים, משום שמצינו שם בגמרא שמים מבטלים כל כישוף, לכך במכת דם לא יכלו להשתמש בכשפים, רק בשדים שאינם מהפכים הדבר עצמו רק מביא אותו דבר ממקום אחר ולא שייך לבטלו במים, אבל לעיל גבי המטה שהפך לנחש כיון שלא בא במגע עם מים יכלו לבצעו בכישוף. (בית הלוי)

"ותעל הצפרדע" (ח, ב)

"צפרדע אחת היתה והיו מכין אותה והיא מתזת נחילים נחילים, זהו מדרשו". (רש"י)

הגר"ר איצליה מולוז'ין מנהג היה לו שבבוא כל תלמיד להיפרד ממנו בעזבו את הישיבה, היה פורס לפניו שורת עצות והדרכות לחיים, כל אחד לפי מה שהוא. באזני תלמידו הגרמני יפה, אשר בעתיד היה לרבה של רוז'ניווי, השמיע הגר"ר כלל גדול בעניני ציבור, אותו שמע מפי אביו הגאון רבי חיים:

הדרך להאבק נגד הכתות והתנועות החדשות שקמו לישראל בדורות האחרונים, אסור לה שתהא בדרך של תורה ומלחמה גלויה, כי עצם ההתנצחות הפומבית וההתגרות המוגזמת מביאה להתחזקות יתר של הצד שכנגד. ולא עוד אלא שהזהיר הגר"ר כי כל המתגרה יותר מדי עם המתחדשים, לא תהיה לו תקומה.

הוסיף על כך ר' איצליה אסמכתא מן התורה, רש"י מביא על המקרא "ותעל הצפרדע", כי "צפרדע אחת היתה והיו מכין אותה והיא מתזת נחילים נחילים". מה היה קורה אלמלא היו מתגרים בצפרדע ומכים אותה? מאומה; אותה צפרדע היתה נותרת בודה. ומכיון שבאו לכלל תגרה והכאה, הולידה מה שהולידה, ומשום שהתנצחו עמה, השריצה צפרדעים על פני כל הארץ. (רבי איצליה מולוז'ין)

"ומלאו בתי מצרים את הערוב וגם האדמה אשר הם עליה" (ח, יז)

טבע הבהמה מחייב שבמקום חיותה הטבעי והרגיל, שם הוא ביתה הנותן לה בטחון, עז רוח וגבורה, וממילא סכנת פגיעתה רבה ביותר. אולם משניטול אותה

למדינה אחרת תאבד בטחונה העצמי וסכנתה תפחת. לפיכך הוסיף להזהיר את פרעה "וגם האדמה אשר הם עליה" אביא עליכם, ואז כאשר יהיו חשים בביתם יהיו מסוכנים עבורכם הרבה יותר.

"וסרו הצפרדעים ממך ומבתיך"

(ח, ז)
כאן הועילה תפלת משה רבינו להסיר הצפרדעים מפרעה ומעבדיו, ובפרשת חוקת (במדבר כ"א) במעשה הנחשים השרפים כשהתפלל משה בעד העם, לא הועילה תפלתו להסיר את הנחשים הממיתים, אלא נתן לו הקב"ה עצה לשים שרף על נס, והנשוכים יסתכלו בו ויחיו, וכדרשת חז"ל ראש השנה כ"ט.

אבל הענין הוא, כי לכל יש תרופה חוץ מלשון הרע, והמקטרג הנברא מלשוה"ר אי אפשר להסירו כי עומד ומקטרג, וכמו שהמספר לשוה"ר מספר בפיו, כן הוא המקטרג הנברא מהחטא הזה, מדבר במו פיו וא"א להשתיקו, ומכיון שעונש השרפים בא על עון לשוה"ר, בשביל שדבר העם באלקים ובמשה, לכן לא הועילה תפלתו של משה להסירם לגמרי, אלא נתן לו הקב"ה עצה איך לרפא את הנשך מהנחש, (ועיין עוד מזה באורך בפרשת חוקת ע"הכ "וידבר העם באלקים במשה").

(חפץ חיים עה"ת)

ספרי

מקשים, מ"ט בצפרדע כתיב "ויצעק", ובערוב (א"ה) – וכן בארבה, לקמן י, (י"ח) כתיב – לקמן פסוק כ"י – "ויעתר". וי"ל, דאחז"ל בפ"ק דסוכה (דף י"ד.) למה נמשלה תפלתו של צדיקים לעתר, מה עתר מהפך את התבואה, אף תפלתו של צדיקים מהפך מדת הדין לרחמים. והנה בצפרדע לא נהפך לרחמים גמורים, שהרי מותו הצפרדעים והיה להם למוקש "ותבאש הארץ", לכן כתיב "ויצעק", משא"כ בערוב (א"ה) – וכן בארבה) שהלכו להם לגמרי, כתיב "ויעתר", כנלפע"ד נכון בע"ה.

"ויאמרו החרטומים אל פרעה אצבע

אלקים היא" (ח, טו)
בסי' "דרוש שמואל" כי עפ"י מ"ש בעירובין כ"א. "ושמים בזרת תיכין" (שעיה מ', יב) שכל העולם הוא חצי אמה על חצי אמה שהוא זרת של הקב"ה, ואמה היא ששה טפחים, וטפח חמש אצבעות קטנות (מנחות מ"א:) הרי האמה שלשים אצבע והעולם הוא ט"ו אצבע. וכיון שכל העולם ששת אלפים פרסה, נמצא מגיע לכל אצבע ארבע מאות פרסה, ומצרים היא ארבע מאות פרסה (פסחים צ"ד.) נמצא שהיא אצבע מכוון. וז"ש "אצבע אלקים היא", שמדת הדין של מצרים היא באצבע של הקב"ה, כמדתה.

(פרדס יוסף)

ספרי

"אצבע" – ר"ת אין צריך בדיקה עוד – ספר "נצח ישראל" עה"ת. (חומת אנך)

"דרך שלשת ימים נלך במדבר וגו'"

(ח, כג)
היגד כ"ק אבי אדמו"ר רבי אברהם – בעל "אבני נזר" – מסוכטשוב זצלה"ה, כי משה רבינו ע"ה אמר, כי כל איש הקרב לעבודת השי"ת, צריך מקודם להכין עצמו ולהתנתק מקנאה תאוה וכבוד המתיחסים אחר גוף נפש ושכל, וזהו ענין הליכת "דרך שלשת

ימים במדבר", וכעין מה שנאמר במתן תורה (לקמן יט, טו) "היו נכונים לשלשת ימים" לכוונה זו. ופרעה הרשע אמר (פסוק כ"א) "זבחו לאלקיעם בארץ", היינו עם כל הארציות בלי הכנה.

"ואשר לא שם לבו אל דבר ה' ויעזוב את

עבדיו ואת מקנהו בשדה" (ט, כא)
מרגלא בפומיה דהגר"ח שמואלביץ: בפסוק קודם נאמר "הירא את דבר ה' מעבדי פרעה הניס את עבדיו ואת מקנהו אל הבתים", במשמע לכאורה, כי מי היו אלה שלא הכניסו אל הבתים והפסידו את ממונם ונפשם, הללו שאינם יראי ה' רק הם מזולזלים ומואסים בפועל בדרך הטוב. בא מקרא שלנו ואומר – "ואשר לא שם לבו אל דבר ה' ויעזוב את עבדיו ואת מקנהו בשדה", הוי אומר, אף אם אינו מואס בפועל, רק הוא אדיש ולא שם לב, הוא כבר יורד לדיוטא תחתונה להפקיר כל אשר לו אל מול הסכנה הצפויה מן הברד. (מפי רבי חיים שמואלביץ)

"חטאתי הפעם ה' הצדיק ואני ועמי

הרשעים" (ט, כז)
כאן הוא אומר "ה' הצדיק" ומיד אחר-כך "ויוסף לחטוא ויכבד לבו הוא ועבדיו"?

אלא אדם שדוחה את יצרו ואינו מבטלו, אף שלפי שעה התגבר עליו, אין זה אלא כדוחק קפיץ, אשר כמה שידחוק יותר יתנגד הקפיץ עוד יותר, וישיג מטרה הפוכה. פרעה לא חזר בתשובה רק דחק את יצרו לרע והודה על האמת, לפיכך חזרה אליו רשעותו ביתר שאת, וברוב עקשנותו הכביד את לבו.

(רבי אליהו אליעזר דסלר)

ספרי

הגר"י בלך בעל "שיעור דעת", מטלז, מתייחס בדבריו לצד השני של המטבע, כיצד עם כל מה ששב לסורו והוסיף להרשיע רבות, לא קופחה אמירתו זו, ואמרו חז"ל "מפני מה זכו מצרים לקבורה, מפני שאמרו ה' הצדיק".

שכן לכאורה תמוה, הלא הודאתו של פרעה כי ה' הצדיק והוא ועמו הרשעים לא באה מתוך הכרה באמת, אלא מחמת הכפיה והאונס של המכות. ואף גם זאת לא עמדה להם לזמן ומיד הרשיעו, כמו שאמר לו משה בפניו "ואתה ועבדיך טרם תיראון מפני ה' אלקים". אם-כן איך אפשר שהודאה מסוג זה תהיה גורם לזכות ושכר כל שהוא.

ברם, אדרבא, מכאן אתה למד מה נכבד רישומו של כל דיבור טוב, או מחשבה נאותה, עד שהתוצאות אינן נמחקות אף בחטאים רבים אחדים, ומסבות אך טובה לבעליהן. מכאן הקיש הגר"י לענין האמונה התמימה בגאולה המהרה בקרוב. לבל נהרהר בלבנו, הכיצד נזכה דוקא אנו בדור שפל שכזה למה שלא זכו אבותינו הקדושים והכשרים מאתנו. אלא, כיון שכל רחש טוב, אף היותר קל, אינו חולף ללא תמורה, וכל שכן האמונה התמימה בה' אשר משתקפת ונראית בכל דור ודור, ודאי תצורף יחד עם כל אלה לזכותנו ולהצלחנו.

(רבי יוסף ליב בלך)

"כצאתי את העיר אפרש את כפי אל ה'"

(ט, כט)
"אבל בתוך העיר לא התפלל, לפי שהיתה מלאה גלולים". (רש"י)

ומדוע בכל המכות הקודמות לא יצא את העיר כדי להתפלל?

אלא, מבואר בהלכה שמוטב להתפלל במקום שיש בו גילולים מלהתפלל בשדה הפתוח מקום שיש לחוש שיפסיקוהו עובדי דרכים. לכן עד עתה הקפיד משה להתפלל דוקא בתוך העיר, משום שחשש שמחוץ לעיר יפסיקוהו עובדי דרכים בתפלתו. אבל למעט ברד, כיון שלא היו עובדי דרכים, מאחר ש"ויך הברד בכל ארץ מצרים את כל אשר בשדה מאדם ועד בהמה", ממילא התאפשר לו להעדיף את התפילה בשדה על פני התפילה בתוך העיר, מקום גילולים. (עי' רמ"א או"ח סי' צד סעי' ט, ומ"ב ס"ק ל.)

(בשם החתם סופר)

הליכות והלכות

מדיני מוקצה

מוקצה מחמת חסרון כיס: דבר יקר ערך העומד לשימוש האסור בשבת ובעליו מקפיד גם ביום חול לא להשתמש בו שימוש חריג כגון: סכין של מילה או שחיטה, מצלמה, דרכון, וכן בולי דואר לא מוחתמים. פוסקי זמננו דנו לגבי מכשירי חשמל שמחוברים לשקע כגון מאורר נייד (לא שתלוי על הקיר). דעת "האור לציון" שזה נחשב מוקצה מחמת חסרון כיס ואסור לטלטלו לצורך גופו או מקומו וכן הוא הדין לענין תנור חימום חשמלי וכדומה. אולם יש חולקים ומתירים לצורך גופו ומקומו, וזו דעת "האגרות משה" (בתנאי שיהיה למאורר חוט ארוך שלא ינתק וכן יעשה היכר בכפתור שלא יבוא להגביה או להנמיך את דרגת האיורור).

דוגמא נוספת: תמונה אומנותית התלויה על הקיר וכן שעון קיר שאין מזויזים אותו וקבוע במקומו. וכן חשבונות מסחרים, אתרוג לפני סוכות, מקדחה חשמלית כלי נגינה, מחשב, מכונת גילוח ותספורת, חוטי ציצית שעדיין לא נקשר לבגד, פמוטות יקרי ערך (אפילו לא הדליקו בהם ביום שישי) ועוד.

מוקצה זה חמור ולכן אין לטלטלו אפילו לצורך גופו או מקומו. ולכן, אם שבת מכשיר חשמלי שאסור על השולחן או על המיטה ינער את הכלי ולא יזיזו בידו.

הפוסקים העירו שכלי פסח בכל ימי השנה יש להחמיר שלא לטלטלם כיון שמקפיד עליהם לא להשתמש בהם בחמץ, כן דעת הגאון הרב אלישיב שליט"א, והגרש"י אורבך זצ"ל הסתפק בזה כיון שסוף סוף זה כלי שעומד לאכילה שזהו שימוש מותר.

משחקי ילדים: דנו בזה הפוסקים ודעת ה"אור לציון" שיש להחמיר בזה ולא להזיז משחקי ילדים אך לילדים עצמם מותר להם לשחק בהם עד גיל בר מצווה. אולם כתב שהמקיל במשחק יש לו על מי לסמוך ודעת הגאון הרב אלישיב שליט"א (מובא בספר שבות יצחק) פסק להתיר בצעצועי ילדים ומכל מקום משחק שמוציא מעין גיצי אש אסור לכל השיטות.

פירות שנשרו מהעץ בשבת וכן ביצה שנולדה בשבת הרי הם מוקצים.

Time Out for Values

E-mail info@tovnet.com

FOR THE FURTHERANCE OF JEWISH AWARENESS WORLDWIDE

16 Dolson Rd * Monsey * N.Y. * 10952 * TEL(845)352-7474 * FAX(845)352-7517

MONSEY	QUEENS	BROOKLYN	STATEN ISLAND	MIAMI	ISRAEL	ISRAEL	MEXICO
ישיבה וכולל 11 Calvert Drive משרד ראשי 16 Dolson Road T. 845-352-7474 F. 845-352-7517	בית מדרש וכולל בקר וערב 68-58 147 St. Flushing T: 718-263-6655 F: 718-268-4739	1950 E. 7 St. 718-251-9676	בית מדרש וכולל בקר וערב 5 Oakville Street 718-761-9913	שיעורים והרצאות 305-502-3876	בית מדרש וכולל "לקח טוב" רח' שאול המלך 40 סנהדריה 02-586-7469 לאברכים תלמידי חכמים מופלגים ירושלים	בחסות ביהכ"נ "היכל אליהו" 972-3-504-4276	כולל ישיבה ומדרשה לנשים Tecamachalco Mexico City T. 525-55589-8756 F. 525-55589-9101

המעוניינים לזכות ביום לימוד או יותר בכלל וישיבת לקח טוב

הלומדים בעמל וביגיעה ובהתמדה עצומה לרפואה, להצלחה, לפרנסה טובה, ולזרע של קיימא, לזיווג הגון, לחזרה בתשובה, לעילוי נשמה. נא לפנות בהקדם למשרד האגודה עם שמותם ושם אימם. תזכו למצוות. 845.352.7474

מעשה חכמים

השאלה ה'תמוהה' ששאל המשגיח דפוניבו? את הגר"ש וולבה

"אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה" כתב החינוך, משום שדרכו של הקב"ה להצניע ניסיון, וכך גם בקריעת ים סוף הצניע את הנס ע"י רוח חרישית שעשה שם כל הלילה, והסיבה היא משום שהתפקיד מוטל על האדם לגלות את הנס, ואילו היה הנס ברור לא היה בו ניסיון.

והיינו, שהציווי של 'אש תמיד תוקד על המזבח' נועד כדי לתת מקום לטועים לטעות שכביכול האש היא זו השורפת את הקורבנות.

וזה הוא אחד הנסיונות היותר גדולים של האדם עלי אדמות, לראות את הנס בתוך הטבע, ולהבין שכל פרט ופרט בבריאתו של הקב"ה מלמד על כך שיש בורא לעולם.

אין צורך להגיע עד לניסים הגלויים כדי ללמוד אמונה. גם מתוך פרח קטן, זעיר, הצומח בשדה, אפשר לדעת זאת. גם מתוך עלה קטנטן, שזה עתה בא לעולם, ומצבעי הקשת המרובים המצויים בו, ומהסימטריה המדהימה הנימדדת בין נקודות העלה, אפשר לחוש בברור שיש בורא לעולם.

אפשר לקיים את כל המצוות מבלי לדעת שיש בורא לעולם...

סיפר הגר"ש וולבה וצ"ל לפני שנים רבות ניתקלתי בבעיה קשה מאוד עם בחור בישיבה, ובאתי להתייעץ על כך עם המשגיח דשיבת פוניבו, רבי יחזקאל לוונשטיין צ"ל המשגיח השיב לי מה שהשיב, ופניתי לצאת את החדר. בהיותי כבר על מפתן הדלת, קורא לי המשגיח להתקרב אליו שנית. חזרתי, ואז שואל אותי ר' חצקיל: תגיד, אתה יודע שיש בורא לעולם? - - -

"כי אפילות הנה: מאוחרות, ועדיין היו רכות ויכולות לעמוד בפני קשה... יש מרבתינו שנחלקו על זאת ודרשו כי אפילות, פלאי פלאות נעשו להם שלא לקו"ו... (רש"י)

תימה היא, אחר שהכתוב מפורש אומר לענין הפשטה והשעורה כי הוכו משום "כי השעורה אביב והפשטה גבעולי", וטעמים הללו אינם שייכים בחטה והכוסמת, אם-כן מה שייך לומר שניצלו בנסים, הרי כך ראוי היה להיות לפי הטבע, וכפירוש ראשון ברש"י?

והנראה הוא, שה"פלאי פלאות" שנעשו להם, היינו בעצם העובדה שנתן הקב"ה את המכה באופן שהחטה והכוסמת לא הוכו ולא נזוקו, הגם שהיה ראוי להם למצרים שיפסידו גם אותם. וכיצא בזה בדורות אשר רואים בעליל שהם אינם טובים, ובכל זאת העולם ממשיך ומתקיים, זהו הנס היותר גדול. לפי זה מובן מדוע מכנים חז"ל זאת "פלאי פלאות", שמשמעו פלא גדול יותר מאחרים. שאם הכוונה לנס של שינוי מדרך הטבע, מה שייך לחלק בין שינוי גדול לקטן, כיון שיצא מגדר הטבע הרי זה פלא ונס במידה שוה. על כרחך שמדובר פה על עצם הצלת החטה והשעורה בשעת חורבן ואסון, אשר דבר זה, העמידה כנגד מדת הדין המתוחה, הוא אכן "פלאי פלאות". (רבי משה פיינשטיין)

שבת שלום

ולמוד מהנה!!!

העלון לעילוי נשמת
הצדקנית הרבנית היקרה
רחל בת שרה יגן ע"ה
ת.נ.צ.ב.ה

המשגיח דישיבת באר יעקב היה המום לרגע מעצם השאלה, וגם לאחר שניסה להתעמק בדבריו של רבי יחזקאל, לא הבין למה הוא מתכוון.

אבל השיב בחיוב. 'כן, אני יודע שיש בורא לעולם', אמר.

אבל המשגיח דפוניבו אינו מרפה; 'האם באמת אתה יודע שיש בורא לעולם? - - - הגר"ש וולבה וצ"ל מאמץ שוב את מוחו בניגיעה רבה, ומשיב בחיוב.

ואז פנה אליו המשגיח וצ"ל ואמר: 'אם אתה בטוח בכך, אז לך ותספר את זה לבני הישיבה בבאר יעקב'... אמר ולא יסף.

לצעוד בתוך הארמון

במשך שבועיים, סיפר הגר"ש וולבה וצ"ל, הלכתי והרהרתי בליבי מה התכוון המשגיח לומר לי, עד שסוף סוף הבנתי אל מה נסבו הדברים, תפסתי שקיימת מציאות זו, שאדם מקיים את כל המצוות, ואינו יודע שיש בורא לעולם, דהיינו שהוא מקיים בפועל את מה שהוא צריך לעשות, אבל אין לו כל קשר למי שציוה עליו לקיים את הדברים...

וזה מה שהמשגיח ציווה עלי לעשות, סיים הגר"ש וולבה וצ"ל לחזור לישיבה, וילגלותי לבחורים שיש בורא לעולם, לסייע להם לחוש זאת בהרגשה אמיתית, כי רק מי שחי מתוך הרגשה שכזו, מרגיש עצמו 'מחובר' אל הריבונו של עולם בכל צעד שהוא עושה, וממילא כל צעד שלו נראה אחרת.

כי אינו דומה מי שצועד סתם-כך ברחוב, למי שצועד בתוך ארמונו של המלך. (עלינו לשבח עמ' קיח)

המשך פנינים לפרשה

"והחטה והכוסמת לא נוכו כי אפילות הנה" (ט, לב)

הילולא דצדיקיא

יום שלישי	יום שני	יום ראשון	יום שבת	יום שישי	יום חמישי	יום רביעי
ב שבט	א שבט א' ראש חדש	כט שבט	כה שבט	כז שבט	כו שבט	כה שבט
אשר בן יעקב אבינו	המהר"ם שיק	רבי משה יהושע ליב דיסקין הרב מבריסק רבי מאיר חדש	רבי אברהם ענתבי	רבי שמשון רפאל הירש מפרנקפורט רבי אברהם חיים מזל ומשויב		רבי אליהו אליעזר הקלר מח"ם מכתב מאליהו

זכות הצדיקים תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

נא לא לעיין בגליון בעת התפילה